
III. ЕКОНОМІКА СФЕРИ СЕРВІСУ

УДК 338.48:316.35:159.823

ОСОБИСТІТЬ І БЛАГО ТУРИЗМУ: ПОСТНЕКЛАСИЧНІ СТУДІЇ¹

Г. П. СКЛЯР, доктор економічних наук, професор
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті полягає в дослідженні методологічних проблем усвідомлення й досягнення блага людиною-туристом, особистість якої має інтегральну духовно-біосоціальну природу. Методика дослідження.* Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових методів аналізу та синтезу, систематизації й узагальнення. **Результати.** Досліджено феномен філософсько-економічної традиції, що має полтавський вимір. Сформульовано висновок щодо необхідності розвитку не тільки духовної й соціальної, але також і біологічної (фізичної) компоненти особистості молоді людини-туриста. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті обґрунтовано ідею створення та використання туристичного кластеру «Мислителі Полтавщини» для трансферу теоретичного знання, збереження й передачі молоді вітчизняного духовно-творчого спадку попередніх поколінь.

Ключові слова: туризм, особистість, людина-турист, благо туризму, постнекласичне знання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Туризм є виявленням глибинних фундаментально-визначальних властивостей людської особистості, інтегровано-структурний характер якої породжує адекватні проблеми пізнання методологічного формату. Туризм, позбавляючи, на перший погляд, особистість необхідності додержання офіційної нормативності достатньо жорстко детермінованої трудової діяльності, надає можливість переходу на вищий рівень вільно прийнятої етичної нормативності, що

зобов'язує дотримуватися ціннісно-орієнтованої поведінки сучасно-відповідальної людини. Можливість бути собою не означає відмови від етичних обмежень, а навпаки, як показує практика, особливо туризму в сімейному форматі, шкільного, молодіжного туризму тощо, сприяє сходженню на рівень духовно-людських цінностей пізнання світу, взаємної підтримки, турботи, злагоди, обговорення всезагальних проблем міжособистісного спілкування, що дозволяє піднятися над важливим і необхідним, але так стомлюючим одноманітним побутовим повсякденням, тобто

---

¹ Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування і розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715).

в методологічному плані формується ряд проблем етичного руху особистості на полі добра і зла, у процесі подорожі в ціннісно-смысловому універсумі, мандрівки в соціальній реальності. Отже, дослідження означених фундаментальних проблем людського буття у форматі постнекласичної науки є своєчасним, а умов усвідомлення та досягнення блага особистістю – людиною-туристом – актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукова проблема осмислення феномену людини, яка подорожує, має ряд аспектів і вимагає міждисциплінарного підходу, об'єднання творчої енергії філософів, економістів, істориків, географів, культурологів, соціологів, психологів, педагогів тощо. Подібному вектору дослідження відповідає формат постнекласичної науки, репрезентованої, у тому числі у працях Г. В. Задорожного, О. Г. Задорожної, В. С. Стьопіна, В. М. Тарасевича та ін. Дослідженню туристичної діяльності присвячені наукові роботи В. Ф. Кифяка, С. І. Лимана, О. О. Любіцевої, А. А. Мазаракі, С. В. Мельниченко, Г. І. Михайличенко, В. С. Пазенка, А. Ю. Парфіненка, С. Р. Пасеки, В. К. Федорченка, Т. І. Ткаченко та ін. Водночас подальшого розроблення потребує методологічний інструментарій дослідження туризму з погляду постнекласичної економічної науки.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні методологічних проблем усвідомлення й досягнення блага людиною-туристом, особистість якої має інтегральну духовно-біосоціальну природу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливою методологічною позицією є використання духовної спадщини, творчого надбання авторів, чий життєвий шлях та духовно-творча діяльність починалися та перетиналися в певному локальному просторі. До цього вибору спонукають, по-перше, визнаний науковцями локальний вектор туристичних подорожей, які пов'язані з певними локаціями, туристичними центрами, дестинаціями; по-друге, наявність прикладів успішної наукової діяльності вітчизняних мислителів, які культурно-генетичним корінням пов'язані зі своєю малою батьківщиною; по-третє, існування соціокультурного феномену історичної Полтавщини, яка подарувала

світу понад 800 пасіонарних особистостей у духовно-творчій сфері науки, техніки, літератури, мистецтва, громадської діяльності, державотворення, релігії тощо. У цьому контексті актуальним для сучасної науки є повернення до методологічної спадщини економіста зі світовим ім'ям М. І. Туган-Барановського [1865–1919], мати якого, Анна Станіславівна (уроджена Шабельська), походить родом із поміщиків Полтавської губернії [8, с. 31]. Для нашого дослідження важливим є використання методологічного інструментарію видатного економіста, у тому числі подвійного синтезу [11, с. 62]. Дослідник творчого спадку, відомий сучасний економіст В. М. Тарасевич зазначає, що М. І. Туган-Барановський «послідовно дотримувався цивілізаційно-національного тренду вітчизняної науки та збагачував її з огляду на критичне та творче сприйняття економічних реалій та досягнень світової економічної думки. У його теоріях ... з одного боку, активно розвивається доробок вітчизняної економічної науки, а з іншого, здійснюється сміливий синтез її традицій та авторських інновацій, які, зі свого боку, є синергією системних авторських досліджень провідних на той час теорій» [11, с. 62]. В. М. Тарасевич підкреслює, що «зазначений подвійний синтез був би неможливим, якби не живився зі світоглядних і філософських національних джерел, які наповнювали національні економічні пошуки багатим універсумним змістом» [11, с. 62]. На думку В. М. Тарасевича, «погляд М. Туган-Барановського спрямований не на homo oeconomicus-а неокласичного «зразка», а на людину-особистість, її багатовимірну економічну діяльність». Для М. Туган-Барановського «моральність та духовність є ендогенними економічними змінними, не зовнішнім, а внутрішнім змістом економічної діяльності» [11, с. 63].

Отже, важливою проблемою у формуванні постнекласичного прикладного туристичного знання є його синтез з урахуванням феномену філософсько-економічної традиції, який має полтавський вимір. Власне філософську традицію започатковує найбільш відомий (у т. ч. для широкого загалу) мандрівний український філософ Г. С. Сковорода (1722–1794), який народився в с. Чорнухи (нині районний центр Полтавської області). Потребує наукової рефлексії спадщина І. П. Котляревського (1769–1838) і М. В. Гоголя (1809–1852) [7] сто-

совно проблем сутності господарства, подорожей тощо. У Полтавській губернії народився й отримав освіту в Полтавській семінарії найвизначніший український філософ XIX ст. П. Д. Юркевич (1827–1874). Дослідники вказують на вплив П. Д. Юркевича на формування світогляду знаного філософа В. С. Соловйова, який, до речі, вважав П. Д. Юркевича своїм вчителем [12, с. 3]. Сам В. С. Соловйов (1853–1900) походив по матері з української шляхетної родини Романових, а двоюрідним прадідом його по цій лінії був Г. С. Сковорода [10, с. 3].

Оригінальним внеском в економічну науку є філософія господарства С. М. Булгакова (1871–1944) – великого філософа, економіста і богослова. У київський період свого життя та творчості (1901–1906) С. М. Булгаков викладав в Політехнічному інституті й Київському університеті, а також виступив із циклом лекцій публічного характеру, серед яких лекція «Про філософські погляди Володимира Соловйова», яка була прочитана у 1903 р. У Києві, Полтаві та Кишиневі [5, с. 571; 6, с. 6]. На основі переробленої лекції ним підготовлений та опублікований у 1903 р. нарис «Що дає сучасній свідомості філософія Володимира Соловйова?» [5, с. 571–637]. Сучасний період розвитку філософії господарства пов'язаний з іменем Ю. М. Осипова [1–2], а в Україні – В. Д. Базилевича, В. В. Ільїна [3–4] та ін. Особливо слід звернути увагу на творчий доробок Г. В. Задорожного, уродженця Полтавської області (сmt Опішне Зінківського району). Обґрунтована Г. В. Задорожним особистісна методологія господарствознавства дозволяє сформулювати наукову проблему генезису прикладного туристичного господарствознавства з метою поглиблення сучасного постнекласичного знання [9].

Отже, розглянуто можливість імплементації певних положень філософії господарства до розвитку туризмознавства. При цьому сприйняття ідеї прикладного туристичного господарствознавства та її реалізація у процесі господарствотворення туризму пов'язане з усвідомленням таких висновків-завдань подальших досліджень: 1) геокультурний потенціал історичної Полтавщини персоніфікується в особистісному вимірі; 2) взаємодія особистостей у процесі розвитку ідеї господарствознавства у часі має нелінійний харак-

тер; 3) погляди мислителів Полтавщини в цивілізаційно-православному релігійно-філософському форматі знаходяться під впливом західноєвропейської філософської традиції; 4) партнерство виступає основним механізмом господарствотворення туризму; 5) феномен адаптації до туризму має всезагальний характер; 6) освітній вектор господарствотворення спрямований на розвиток творчості лідерів туризму; 7) пріоритетними напрямками досліджень є людиномірність, духовність, партнерство та кооперація у сфері туризму.

Особливо важливим є трансфер теоретичного знання та трансформація його для наступних поколінь. Необхідність розвитку особистості молоді є суспільно-необхідним і природним вектором розвитку соціуму. Дослідження практики організації шкільного й молодіжного (студентського) туризму дозволило сформулювати висновок щодо необхідності розвитку не тільки духовної й соціальної, але також і біологічної (фізичної) компоненти особистості молоді людини – туриста. Отже, структура сприйняття блага туризму й рекреації обумовлена інтегральною духовно-біосоціальною природою особистості.

Сучасне інформатизоване суспільство, поряд із беззаперечними досягненнями в різноманітних сферах життя людини, характеризується, на жаль, наявністю довготривалої тенденції до погіршення фізичної активності в усіх вікових групах населення, що стало однією із глобальних проблем сьогодення. Позитивним, водночас, є певний світовий досвід поширення знань щодо рекомендованих навантажень із фізичної активності, що розповсюджуються Всесвітньою організацією з охорони здоров'я. У деяких прошарках суспільства здоровий спосіб життя, заняття туризмом, спортом і фізичною культурою є звичайним явищем або модною тенденцією. З'являються нові форми фізичної активності, навіть пов'язані певним чином із розвитком інформаційних технологій, що ззовні виглядає дещо суперечливо. У цих умовах важливими є дослідження сучасного стану й форм активності різних груп населення, виокремлення чинників, що формують мотивацію до занять фізичною культурою, розроблення й упровадження інноваційних продуктів (форм фізичної активності) та інноваційних педагогічних технологій.

Фізична культура, будучи складовим елементом культури особистості, потужною передумовою здорового способу життя значно впливає не тільки на підвищення фізичної підготовленості, поліпшення здоров'я, але й на поведінку людини в побуті й у процесі навчання. Збереження й зміцнення здоров'я студентської молоді – одне із пріоритетних завдань, що стоять сьогодні перед університетами. Студенти займають вагомий частину в соціальній структурі молоді в Україні. Характерною їх властивістю є здатність до опанування новітніх знань, тенденцій, технологій, наслідування їх позитивних і негативних форм, що підкреслює необхідність пошуку гармонії фізичного і духовного в діяльності студентів. Дослідження форм фізичної активності студентів і молоді в зарубіжних країнах дозволяє виявити природні тенденції, тренди, властиві сучасній молоді розвинених країн, які можуть стати згодом звичними для українських студентів, а наразі певним чином виступають як інновації.

Заняття студентів із фізичного виховання під час підготовки до туристичних подорожей можливо зарахувати до однієї з основних форм педагогічної реабілітації. На думку сучасних дослідників – польського науковця Р. Д. Таубера та росіянки Л. В. Тарасової, які аналізують загальне поняття термінів «реабілітація» та «рекреація», педагогічна реабілітація спрямована на організацію фізкультурно-спортивних заходів і підвищення рухової активності молоді, що вчиться, завдяки позаурочним формам занять, організації відпочинку, підвищення емоційного й мотиваційного інтересу у сфері фізичної культури, спорту, туризму, адаптивної фізичної культури. Ці заходи тісно пов'язані з культурою, вихованням, фізичною та духовною гігієною, піклуванням про здоров'я [16, с. 11]. Слід також притримуватися останньої тези і вважати необхідним в організації занять студентів із підготовки до туристичних подорожей додержуватися гармонії тілесного й духовного здоров'я.

Вивчення наукових праць сучасних вчених дозволяє зробити висновки, що для молоді важливим є набуття навичок фізичного самовдосконалення, здорового способу життя, виховання у них витривалості, використання в самостійній роботі вправ з атлетичної гімнастики, з підготовки до туристичних походів. Так, в публікаціях польських дослідників значну увагу

приділено наявності, умовам і формам використання вільного часу студентів і студенток, у тому числі фізичній активності молоді, що навчається в університетах Польщі, Великої Британії, Сполучених Штатів, Данії та України [14–15], а також фізичній активності представників хіп-хоп руху [13]. Цікавими є факти появи нових, популярних серед студентів, форм фізичної активності – паркур (parkour), стрітмувмент (streetmovement), скейтбордінг (skateboarding), а також форм, пов'язаних із розвитком комп'ютерних технологій – данс-данс революшн (dance dance revolution) або еір софт (air soft). Крім того, серед представників молодіжного хіп-хоп руху значне розповсюдження отримав брейк-данс (breakdance).

Залучення сучасних форм фізичної активності студентів має поєднуватися зі збереженням і передачею молоді вітчизняного духовно-творчого спадку попередніх поколінь. Отже, перспективною є ідея створення туристичного кластеру «Мислителі Полтавщини». У Полтавській області створені інституційні умови формування означеного кластеру. Діє ряд музеїв (Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського, садиба І. П. Котляревського, Великосорочинський літературно-меморіальний музей М. В. Гоголя, заповідник-музей М. В. Гоголя в с. Гоголево), функціонує Полтавське регіональне громадське об'єднання «Обласний туристичний кластер». Створюється туристичний маршрут, присвячений життю і творчості Г. С. Сковороди. Для цього використовують формат міжрегіонального партнерства співробітників відповідних управлінь Полтавської обласної та Харківської обласної державних адміністрацій. Наукова підтримка проекту створення кластеру можлива завдяки співробітникам Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського та дослідникам з університетів.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, туризм є виявленням глибоких фундаментально-визначальних якостей людської особистості, чия природа має духовно-біосоціальний характер. У методологічному плані формується ряд наукових проблем етичного руху особистості на полі добра і зла, у процесі подорожі у ціннісно-сміс-

ловому універсумі, мандрівки у соціальній реальності. Крім того, визначено методологічну позицію щодо використання духовно-творчого надбання мислителів історичної Полтавщини. Підкреслено необхідність трансферу набутого теоретичного знання для наступних поколінь, а також обов'язковість гармонійного розвитку духовної, соціальної і біологічної (фізичної) компоненти особистості молоді людини-туриста. Подальші дослідження пов'язано з формуванням постнекласичного економічного туристичного знання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антология современной философии хозяйства / под ред. Ю. М. Осипова : В 2 т. – Т. 1. – Москва : Магистр, 2008. – 832 с.
2. Антология современной философии хозяйства / под ред. Ю. М. Осипова : В 2 т. – Т. 2. – Москва : Магистр, 2008. – 880 с.
3. Базилевич В. Д. Метафизика экономики / В. Д. Базилевич, В. В. Ильин. – 2-е изд. испр. и доп. – Киев : Знання, 2010. – 925 с.
4. Базилевич В. Д. Философия экономики. История / В. Д. Базилевич, В. В. Ильин. – Киев : Знання, 2011. – 927 с.
5. Булгаков С. Н. От марксизма к идеализму. Статьи и рецензии. 1895–1903 / С. Н. Булгаков ; сост., вступ. статья и комментарии В. В. Сапова. – Москва : Астрель, 2006. – 1008 с.
6. Булгаков С. Н. История экономических и социальных учений / С. Н. Булгаков ; вступ. статья, сост. и примеч. В. В. Сапова. – Москва : Астрель, 2007. – 988 с.
7. Гоголь Н. В. Размышления о Божественной Литургии : сборник / Н. В. Гоголь. – Москва : Эксмо, 2006. – 800 с.
8. Давидов О. І. Роль Харківщини та Харківського університету у формуванні світогляду М. І. Туган-Барановського / О. І. Давидов, С. М. Куделко, М. В. Проценко // М. І. Туган-Барановський: творча спадщина та сучасна економічна наука : матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя з дня народження М. І. Туган-Барановського (15–16 жовтня 2015 року). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 30–34.
9. Задорожный Г. В. Человекомерная экономическая наука: проблемы методологии / Г. В. Задорожный, О. Г. Задорожная. – Харьков : ВННОО имени В. И. Вернадского, 2015. – 416 с.
10. Соловьев В. С. Философское начало цельного знания / В. С. Соловьев. – Минск : Харвест, 1999. – 912 с.
11. Тарасевич В. М. Синтез М. Туган-Барановського та загальна теорія цінності / В. М. Тарасевич // М. І. Туган-Барановський: творча спадщина та сучасна економічна наука : матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя з дня народження М. І. Туган-Барановського (15–16 жовтня 2015 року). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 62–69.
12. Юркевич П. Д. Философские произведения / П. Д. Юркевич. – Москва : Изд-во «Правда», 1990. – 672 с.
13. Dabrowski A. Forms of activity undertaken during free time by youth Hip – Hop culture participants / A. Dabrowski, J. Grochowski, B. Dabrowski // *Hotelarstwo, rekreacja, turystyka kierunki przemian w swiecie postindustrialnym*. – Poznan : Wydawnictwo Wyzsza Szkola Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, 2005. – P. 319–322.
14. Free time budget and its relation to the physical activity undertaken by female students in selected countries / M. Molewski, A. Wiczorek, J. Wiczorek i in. // *Contemporary trends in the hotel industry and international tourism*. – Poznan : Scientific Publishing of The Academy of Hotel Management and Catering Industry, 2013. – P. 299–308.
15. The variety of forms of activities undertaken by male and female students in selected countries / M. Molewski, A. Wiczorek, J. Wiczorek, i in. // *Spoleczno – Kulturowe studia z Turystyki, Rekreacji hotelarstwa i zywienia*. – Poznan : Wydawnictwo Naukowe Wyzszej Szkoły Hotelarstwa I Gastronomii, 2012. – P. 67–79.

16. Tauber R. D. Praktyka masowej rehabilitacji i rekreacji : Porecznik dla studentów szkół wyższych / R. D. Tauber, L. W. Tarasowa. – Poznań, 2003. – 122 p.

REFERENCES

1. Osipov, Ju. M. (Ed.). (2008). *Antologija sovremennoj filosofii hozjajstva [Anthology of modern philosophy of economy]*. Vols 1–2, Vol. 1. Moscow : Magistr [in Russian].
2. Osipov, Ju. M. (Ed.). (2008). *Antologija sovremennoj filosofii hozjajstva [Anthology of modern philosophy of economy]*. Vols 1–2, Vol. 2. Moscow : Magistr [in Russian].
3. Bazilevich, V. D. & Il'in, V. V. (2010). *Metafizika jekonomiki [Metaphysics of Economics]*. 2nd ed. Kyiv : Znannja [in Russian].
4. Bazilevich, V. D. & Il'in, V. V. (2011). *Filosofija jekonomiki. Istorija [Philosophy of Economics. History]*. Kyiv : Znannja [in Russian].
5. Bulgakov, S. N. (2006). *Ot marksizma k idealizmu. Stat'i i recenzii. 1895–1903 [From Marxism to Idealism. Articles and reviews. 1895–1903]*. V. V. Sapova (Ed.). Moscow : Astrel' [in Russian].
6. Bulgakov, S. N. (2007). *Istorija jekonomicheskikh i social'nyh uchenij [The history of economic and social doctrines]*. V. V. Sapova (Ed.). Moscow : Astrel' [in Russian].
7. Gogol', N. V. (2006). *Razmyshlenija o Bozhestvennoj Liturgii: sbornik [Reflections on the Divine Liturgy: a collection]*. Moscow : Jeksmo [in Russian].
8. Davydov, O. I., Kudelko, S. M. & Protzenko, M. V. (2015). Rol Kharkivshchyny ta Kharkivskoho universytetu u formuvanni svitohliadu M. I. Tuhan-Baranovskoho [The Role of the Kharkiv Region and the University of Kharkiv in the Formation of the Worldview of M. I. Tugan-Baranovsky]. *Proceedings from Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya do 150-richchia z dnia narodzhennia M. I. Tuhan-Baranovskoho “M. I. Tuhan-Baranovskiy: tvorcha spadshchyna ta suchasna ekonomichna nauka” – International scientific and practical conference for the 150th anniversary of the birth of M. I. Tugan-Baranovsky “M. I. Tugan-Baranovsky: Creative heritage and modern economic science”*. (pp. 30–34). Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
9. Zadorozhnyj, G. V. & Zadorozhnaja, O. G. (2015). *Chelovekomernaja jekonomicheskaja nauka: problemy metodologii [Human Computational Economics: Problems of Methodology]*. Harkiv : VNNOO imeni V. I. Vernadskogo [in Russian].
10. Solov'ev, V. S. (1999). *Filosofskoe nachalo cel'nogo znanija [Philosophical principle of integral knowledge]*. Minsk : Harvest [in Russian].
11. Tarasevych, V. M. (2015). Syntez M. Tuhan-Baranovskoho ta zahalna teoriia tsinnosti [Synthesis of M. Tugan-Baranovsky and general theory of value]. *Proceedings from Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya do 150-richchia z dnia narodzhennia M. I. Tuhan-Baranovskoho “M. I. Tuhan-Baranovskiy: tvorcha spadshchyna ta suchasna ekonomichna nauka” – International scientific and practical conference for the 150th anniversary of the birth of M. I. Tugan-Baranovsky “M. I. Tugan-Baranovsky: Creative heritage and modern economic science”*. (pp. 62–69). Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
12. Jurkevich, P. D. (1990). *Filosofskie proizvedenija [Philosophical works]*. Moscow : Izdvo “Pravda” [in Russian].
13. Dabrowski, A., Grochowski, J. & Dabrowski, B. (2005). Forms of activity undertaken during free time by youth Hip – Hop culture participants / A. Dabrowski. *Hotelarstwo, rekreacja, turystyka kierunki przemian w swiecie postindustrialnym [Hospitality, recreation, tourism trends of transformation in the post-industrial world]*. Poznań : Wydawnictwo Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu.
14. Molewski, M., Wieczorek, A., Wieczorek, J., Adrian, J., Jadczyk, L., Pietrzak, M., Rachwalski, K. & Sliwowski, R. (2013). Free time budget and its relation to the physical activity undertaken by female students in selected

countries. *Contemporary trends in the hotel industry and international tourism*. Poznan : Scientific Publishing of The Academy of Hotel Management and Catering Industry.

15. Molewski, M., Wieczorek, A., Wieczorek, J., Rachwalski, K., Adrian, J., Pietrzak, M., Jadczyk, L., Sliwowski, R. (2012). The variety of forms of activities undertaken by male and female students in selected countries. *Spoleczno-*

Kulturowe studia z Turystyki, Rekreacji hotelarstwa i zywienia [Spoleczno-Cultural studies from Turystyki, Recreation of hospitality and nutrition]. Poznan : Wydawnictwo Naukowe Wyzszej Szkoły Hotelarstwa I Gastronomii.

16. Tauber, R. D. & Tarasowa, L. W. (2003). *Praktyka masowej rehabilitacji i rekreacji [Practice of mass rehabilitation and recreation]*. Poznan [in Polish].

Г. П. Скляр, доктор экономических наук, профессор (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Личность и благо туризма: постнеклассические исследования.**

Аннотация. Цель статьи состоит в исследовании методологических проблем осознания и достижения блага человеком-туристом, личность которого имеет интегральную духовно-биосоциальную природу. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье заданий осуществлено с помощью общенаучных методов анализа и синтеза, систематизации и обобщения. **Результаты.** Исследован феномен философско-экономической традиции, который имеет полтавское измерение. Сформулирован вывод о необходимости развития не только духовной и социальной, но также и биологической (физической) компоненты личности молодого человека-туриста. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обоснована идея создания и использования туристического кластера «Мыслители Полтавщины» для трансфера теоретического знания, сохранения и передачи молодежи отечественного духовно-творческого наследия предыдущих поколений.

Ключевые слова: туризм, личность, человек-турист, благо туризма, постнеклассическое знание.

G. Sklyar, Dc. Econ. Sci., Professor (Poltava University of Economics and Trade). **Personality and welfare of tourism: post-non-classical studies.**

Annotation. The purpose of the article is to study the methodological problems of comprehension and achievement of the welfare by a tourist with an integral spiritual-bio-social nature. **Methodology of research.** The solution of the tasks in the article was carried out with the help of general scientific methods of analysis and synthesis, systematization and generalization. **Findings.** There has been studied the phenomenon of philosophical and economic tradition of Poltava dimension. Conclusion: it is necessary to develop not only spiritual and social, but also biological (physical) components for a personality of a young tourist person. **Practical value.** The article substantiates the idea of using the tourist cluster «The Thinkers of Poltava» for the transfer of theoretical knowledge, preservation and passing to youth the national spiritual and creative heritage of previous generations.

Keywords: tourism, personality, tourist man, tourism benefit, post-non-classical knowledge.